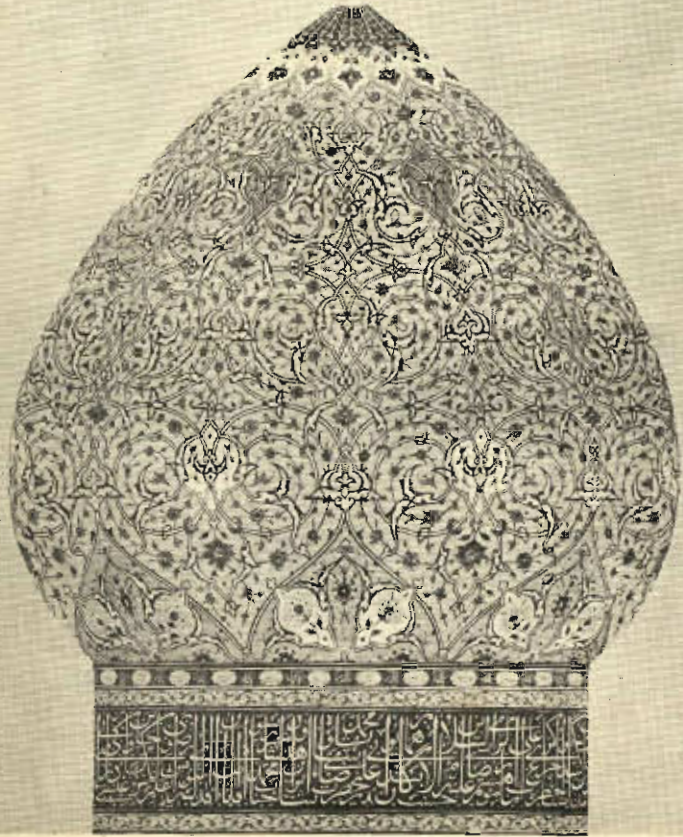

هفتی و هفتاد

شماره اول

۵۰

بنام خداوند آید

هنرمردم

از اشعار: هنرهای زیبای کشور

آبان ماه ۱۳۴۹

شماره اول - سال اول

مطالب این شماره:

- ۳ سخن با شما دربارهٔ مظهری بنام هنر و مردم
- ۴ آشنایی با مکانی ناشناخته
- ۶ چهره‌های جاویدان هنر: «غیاث نقاشان»
- ۱۲ ساختمان گنبد حضرت شاه چراغ
- ۱۴ فن و هنر سرمایه چیست؟
- ۲۰ سیمای هنرمندان: «استاد علی نعمت»

مدیر: ا. خداینده‌او
برویش: سائیدالله خسته
طرح و تنظیم: سائق بریرانی

لژریه اداره روابط بین‌المللی و انتشارات

تهران: شماره ۳۶ خیابان دانشگاه - تلفن ۳۵۵۹۶

چاپخانه سازمان سنجی و بررسی هنرهای زیبای کشور

نخبر شما در باره مجله در بنام هنرمند مردم

هیئت تحریر به مجله هنر مردم افتخار دارند که نخستین
نمره از حیات خود را بدینوسیله تقدیم خوانندگان عزیز نمایند.
کمال کوشش ما همواره بر این بوده و خواهد بود که
بین شما از یکسو و هنر و هنرمند از سوی دیگر تقابلی بوجود
آوریم و بدین ترتیب رشته‌های علاقی ذوقی و معنوی بین
افراد همین‌را که از میان نارویبود آنها قومیت و ملت اصیل
ایرانی پهنه ظهور میبرد مستحکم سازیم از طرف دیگر ما
سعی می‌کنیم تا بتوانیم بدینوسیله سبب ترویج آثار و فعالیت‌های
هنرهای زیبای کشور آشنا شوید و تا آنجا هنرهای زیبای کشور
با تمام امکانات خویش در اختیار شما قرار گیرد.

ما آماده‌ایم بسئالات شما درباره طرز کار کارگاه‌ها -
هنرستانها - موزه‌ها و سایر مؤسسات هنرهای زیبای کشور
پاسخ گوئیم و در صورت لزوم از شما برای بازدید آنها دعوت
نمائیم. چنانچه اطلاعاتی در مورد هنرهای علمی و هنرمندان
مورد علاقه خود خواسته باشید ما با کمال میل در راه‌کلمات
بشما حاضریم. در صورتیکه در خود ذوق هنری سراغ دارید،
اگر هنرمندان گمنامی را می‌شناسید که قریحه و ذوق آنان قابل
پرورش باشد مکانی با ما مسلماً مقید خواهد بود زیرا چنین
استعدادهایی از طرف هنرهای زیبای کشور مسورد حساب
و هدایت قرار خواهد گرفت.

انتظار ما آنست که در این تلاش نقش بسزیا بالا بردن
سطح هنری کشور و آشکار ساختن زوایای تازه‌ای از روح
جزرگ و قریحه و ذوق سرشار ایرانی ما را همگام باشید
و پیشنهادات مفید و انتقادات صحیح خود را چراغ راه ما قرار
دهید باندا که بهمت شما آب رفته بجوی باز آید و ستاره اقبال
هنر ایران آنچنانکه باید و شاید در آسمان هنر جهان درخشندگی
از سر گیرد.

و عن الله التوفیق و علیہ التکیان

روی چادر: طرح کاشی گلد حضرت شاه
چراغ در شیراز که با او انچه حضرت همایونی
در هنرهای زیبای کشور تهیه گردیده است.
شرح در صفحه ۶۶

آشنایی با مکانی ناشناخته

روبروی ساختمان نهادیام مجلس شورای ملی در خیابان بهارستان حضراتی نام کمال‌الملك قرار دارد. شما نیز اگر صبحها گذارتان باین حیاط بیاند، در طرف راست خود در محوطه يك ميدانگاه کوچک با جوش و خروش و فعالیت زالدالوفيف مواجه خواهید شد - از زیر يك سر در بزرگ و زیبا عده‌ای را خواهید دید که بعضی بصرافه و شتابان و برخی آرام بدون محوطه‌ای بزرگ قدم میگذارند. بالذکی وقت در میان این عده گروه‌های مختلفی خواهید یافت - برخی نشانند - عده‌ای در بافتن پارچه‌های زیبا استادند - بعضی خط زیبا و جوش دارند و بالاخره تعدادی در بافتن قالی - ساختن کاشی، منبت یا خاتم‌کاری و مانند آنها مهارتی باور نکردنی دارند. این عده با همه اختلافات و تفاوت‌های ظاهری حفات ممتزگی دارند. همه صاحب روحی بزرگ و حساسند. همه پاک، خدایرست و مبین هستند و همه اکنون بخانه‌ای میروند که با آنان تعلق دارد اینها همه هنرمندان و انبیا هنرهای زیبای کشور است.

از آنجا که بقای ملیت يك قوم بر مبنای حفظ آداب و سنن و هنرهای ملی استوار است در سال ۱۳۲۹ فرمان‌های موی برای تشکیل مؤسسه‌ای بمنظور حفظ و صیانت و احیای هنرهای ملی شرف صدور یافت و مقرر گردید کلیه مؤسسات هنری که تابع وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های مختلف دولتی بودند، ضمیمه مؤسسه مذکور شود. در اجرای اوامر ملوکانه و بموجب تصویب هیئت وزیران در پهن‌ماه همان سال اداره مستقلی بنام اداره کل هنرهای زیبای کشور در وزارت فرهنگ تشکیل یافت و مؤسسات هنری دیگر کشور نظیر اداره هنرهای ملی و روزارت انصاف بدان منضم گردید.

هنرهای زیبای کشور ازینو تأسیس دو هدف اساسی داشته است یکی بهبود و توسعه هنرهای ملی و دیگر تشکیل اداراتی که در سایر رشته‌های هنری و تربیتی آغاز فعالیت نمایند. از آن تاریخ تاکنون هنرمندان و کارمندان مؤسسات تابعه هنرهای زیبا با پشتیانی شخص اول مملکت و بساطت روح مبین‌پرشی و علاقمندی بحفظ مفاخر و مآثر ملی در نیل بمقاصد فوق صمیمانه کوشیده‌اند.

اداره کل موزمها و فرهنگ عامه وابسته به هنرهای زیبای کشور بمنظور حفظ سنن و آداب و لهجه‌های محلی خدمات برجسته‌ای انجام داده است. گروه‌های تحقیق این اداره با زیر نظر داشتن نظام دور افتاده مبین ما اصلاحات ذیقیمتی از دستجا - رسوم چشنا - آداب و عروسی و عزا - فرق و مذهب - افسانه‌ها - اشعار - افسانه‌ها و اساطیر - لباسها و لهجه‌های محلی بدست آورده‌اند که علاوه بر آنکه برای متخصصین علوم اجتماعی در داخل و خارج کشور ماحذ قرار گیرد از نظر ایجاد تفاهم و نزدیکی بین اتحاد ملت ما اثری ذیقیمت دارد. این اداره حاصل قسمتی از این مملعات را در موزه‌های تابعه خود شامل موزه‌های مردم شناسی - هنرهای تزیینی - هنرهای ملی و باستان‌نگاه‌های مختلف که گاه‌گاه پشتیبان آنها می‌باشد منباید محکم نموده در دسترس همگان قرار میدهد.

کوششهای اداره آموزش و هنرهای ملی بمنظور حفظ و صیانت و توسعه هنرهای ملی شایان توجه است. هنرستانهای این اداره در تهران و شهرستانها تأسیس شده‌اند هنرمند برجسته و نمونه در رشته‌هایی نظیر کاشی‌کاری - قالی‌بافی - منبت و خاتم‌کاری و سایر رشته‌های هنرهای باستانی و ملی ایران تربیت نموده و اسانید این هنرستانها با ابتداع ابتکارات جالب اصلاحات مفیدی در رشته‌های هنری فوق بعمل آورده‌اند. کارگاه‌های اداره آموزش هنرهای ملی شامل کارگاه‌های قالیبافی - منبت‌کاری - نقره‌کاری - کاشی‌سازی - زری بافی - میناتور و هنرهای تزیینی تاکنون آثار بسیار بدیع و ارزنده‌ای بدید آورده‌اند که بارها در مجامع بین‌المللی با کس

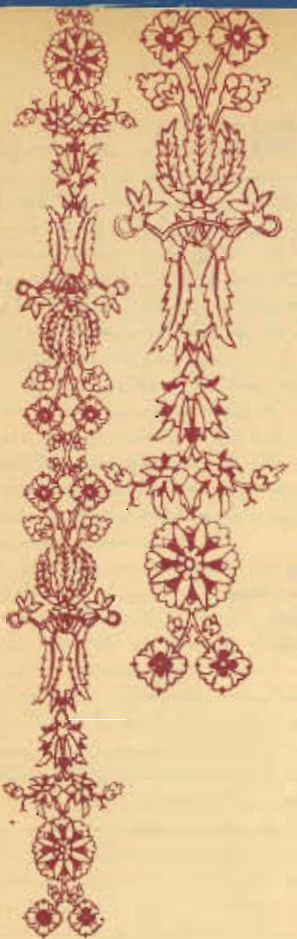
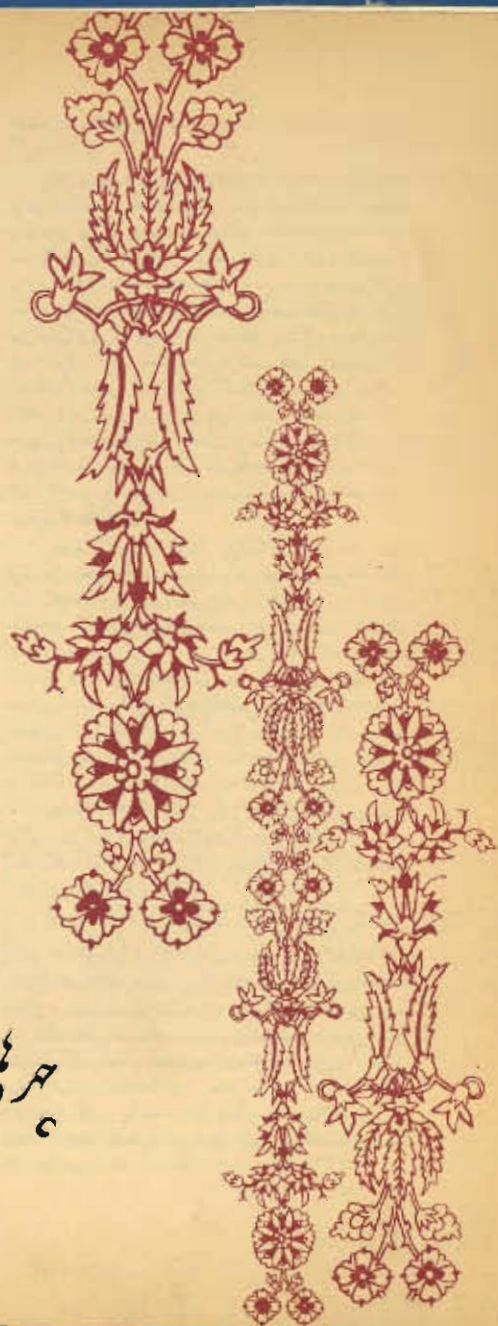
افتخارات و مدالی‌های برجسته موجب سربلندی ایران و ایرانی گردیدند است.

اداره روابط بین‌المللی و انتشارات هنرهای زیبای کشور برای شناساندن فرهنگ و تمدن و هنرمندان کشور ما عهدمدار وظایف بزرگ و مهمی در خدمت برجسته‌ای بوده است - نمایندگان‌هایی که این اداره از آثار هنری ایران در کشورهای خارج تشکیل داده و میدهد همواره در مجامع هنری ممالک مختلف با حسن استقبال مواجه گشته و موجب بالا بردن حیثیت بین‌المللی مبین ما بوده است چنانکه نمایندگان میناتورهای قدیم ایران شامل مجموعه‌ای از کتب خطی و میناتورهای کتابخانه سلطنتی و موزم کاش گلستان در شهرهای پاریس، لاهه، لندن، وین و زوریخ بسیار جالب توجه بوده است. همچنین از طرف این اداره عده‌ای از جوانان مستعد کشور برای عرضه هنرهای ملی و نیز کسب هنرهای جدید بخارج از کشور اعزام گردیده و میگردند که عده بسیاری از آنان هم اکنون موجب افتخار کشور ما اند.

بجوب تحقیقات علمای روانشناسی اثر و سبب سعی و سیری در تعلیم و تربیت عمومی و آموزش علمی غیر قابل‌انکار است. فیلم‌خانه سازمان سمنی و سیری هنرهای زیبا تاکنون حلقه‌های متعددی فیلم‌های علمی و تربیتی و نیز فیلم‌های بمنظور راهنمایی مردم در مورد برخی مسائل اجتماعی تهیه نموده که در مدارس و مجالس عمومی تهران و شهرستانها نمایش داده شده است. نمایش فیلم‌های مستند فیلم‌خانه شامل فیلم‌های از پیشرفت‌های اخیر ایران و همچنین آثار باستانی و هنرهای ملی ایران در ممالک بیگانه در شناساندن کشور ما به بیگانگان تأثیر کلی و عمیق داشته است.

چاپخانه سازمان سمنی و سیری از نظر بالا بردن سطح هنری و فنی چاپ موفقیت زیادی کسب کرده است و بی‌شک میتوان گفت که کارهای چاپی این چاپخانه با کارهای چاپ شده در بهترین چاپخانه‌های خارجی برابر است.

از اینها گذشته سایر ادارات تابعه هنرهای زیبا نظیر اداره هنرهای دراماتیک و اداره موسیقی و یاله همواره سعی داشته‌اند هنرمندانی تربیت کنند که از هر گونه آلودگی و انحراف اخلاقی در امان باشند و کوشیده‌اند تا محیط هنری سالمی بوجود آورند که در آن اعتبار کج فکری و بی‌بندوباری شرط هنرمندی نباشد و اگر باصاف نظر کنیم باید گفت که در این رهگذر توفیق فراوان یافته‌اند زیرا چندین اداره وجه در سایر ادارات هنرهای زیبا همه بدانجه می‌کنند ایمان دارند و همگان باجم وظایف خویش که سربلندی مبین بزرگ‌مارا متضمن است عشق می‌ورزند.

مهره جامعیه هنر

غیاث نقشبند

شاعران شاعر خورشیدیکه باغچه بزم است

دوره صفوی عصر طلایی هنر بافندگی در ایران است و پارچه‌بافی این زمان همچون بافتن قالی وقالیچه نمونه‌ایست از سیر و حوصله و استادی بافندگان آن. پارچه‌هایی که در این دوره در کارگاه‌های یزد و کرمان و کاشان و اصفهان بافته می‌شد معروف بود؛ پارچه‌های ایرانی نامی. این نوع پارچه‌ها معمولاً برای جامه‌های شاعران دکان و پرده و رویوش بکار برده می‌شد و به علت زیبایی و ارزش که داشت اغلب از طرف پادشاهان صفوی بعنوان هدیه و خلعت برای بزرگان کشور و پادشاهان سایر کشورها نیز فرستاده می‌شد. تزئینات و نقوش این پارچه‌ها بیشتر عبارت بود از: اشکال انسانی و تصاویر حیوانات و پرندگان و گل و گیاه و گاه جانمیزی از داستانهای رزمی و حماسی ایران یا تصاویر شاهزادگان در حال شکار و نشاط. چون بافتن اینگونه متاع به علت طرح‌های پیچیده و رنگهای گوناگون محتاج به تغییر و تبدیل بسیار بود و شایه در دستگاه بافت می‌باشد از اینرو مستلزم مهارت خاصی بود. در زمان شاه عباس بزرگ (۱۵۹۶-۱۶۲۹ ق.) به علت حمایت که از هنر بافندگی می‌نمود بافت پارچه‌های زربفت

بافتن پارچه‌های زری که هم‌اکنون با حمایت هنرهای زیبای کشور طریق کمال میسر می‌آید و کارگاه‌های این طوسه همه روزه نمونه‌های بسیار نفیس و جالبی از آن را تهیه و ارائه می‌نماید در وطن ما سوابقی قدیم و طولانی دارد. نقوش دلنشین بافته‌های زری نمره ذوق، ریح و بستکار همچنان هنر مند سرشاس و حتی گمنام ایرانی است که از درخشانترین و مشهورترین آن غیاث نقشبند بشمار می‌رود. غیاث هنرمندی شایسته بود که با تمام جان بهر خویش عشق می‌ورزید و چنان در نقاشی در روی مقوا برای تهیه نقوش پارچه مهارت داشت که او را غیاث نقشبند می‌نامیدند. در حضور زری شما با هنرمندی آشنا خواهید شد که نه تنها خود در بلند آوازه ساختن نام زیبایی همین ما بهی عظیم داشته بلکه خانواده او نیز سالیان دراز خدمتگزار جامعه هنری ایران بوده‌اند.

گرانها توسعه یافت و مردم به علت آرایش و ثروتی که بدست آورده بودند رغبت زیادی به پوشیدن پارچه‌های ایرانی زربفت از خود نشان می‌دادند. شاه عباس بزرگ علاوه بر کارگاه‌های بافندگی که در یزد و کاشان بود، در اصفهان نیز کارگاه‌های زری‌بافی و مخمل‌بافی تأسیس کرد و استادان ماهری را برای تهیه پارچه‌های گرانها به اصفهان دعوت نمود. پارچه‌های دوره شاه عباس که نمونه‌هایی از آنها خوشبختانه موجود است خصوصیات بافندگی عسرا را بخوبی نشان می‌دهد و این خصوصیات عبارتست از رنگهای تیره و نقش صور و اشکال اشخاص و گیاهان به صورت طبیعی و حقیقی. تزئین و حمایت‌های شاه عباس از هنر بافندگی باعث گردید که هنرمندان بزرگی در این رشته بوجود آیند و بافت پارچه‌های زری و مخمل را تا حد هنر نقاشی و دیگر هنرها بالا ببرند. بنابراین عجیب نیست که مخمل و زری‌های زمان شاه عباس عالیترین و زیباترین پارچه‌هایی است که تاکنون در ایران بافته شده‌است. یکی از برجسته‌ترین استادان این فن ظریف و خواجه

غیاث‌الدین علی نقشبند یزدیست که از سیاهای منظم هنر یافتگی در ایران بشمار میرود .

خواجه غیاث معاصر شامعیاسی بزرگه و از نواده‌های مولانا کمال غلط مشهور به « بنار » که از خوشنویسان معروف عهد خود بشمار میرفته ، بوده میتوان گفت غیاث ذوق هنری خود را از او بارث برده بوده است .

در مجموع الخواص و تذکره نیرآبادی و تذکره آتشکده آذر و تاریخ یزد احمد طاهری و چند منبع دیگر شرح حال مختصری از غیاث نقشبند آمده است ولی مشروح‌ترین ترجمه حال او را در « جامع‌مقیدی » (تألیف ۱۰۸۲-۱۰۹۰ هـ . ق .) که در تاریخ یزد است میتوان یافت .

بود . مؤلف جامع مقیدی مینویسد : « خواجه غیاث‌الدین علی در فن نقشبندی عدیل و نظیر نداشت و پیوسته به قلم اندیشه امور غریبه و سوز عجیبه برصحایف روزگار مینگاشت و گفته نصیه بانام میرساید و در آن کار بمرتبه‌ای بلند آوازه گشت که پادشاهان عالی‌رتب نالغند و ترک و روم تحف و هدایا بجهت او ارسال فرموده اقامته‌ای که در کارخانه طبعیت او باشام رسیده بود طلب مینمودند . »

سادق‌بیگ افشار در مجموع الخواص نامی از خواجه غیاث نقشبند برده او را از اهل شراز و از اولاد سعدی معرفی مینماید و مینویسد : « هنرهای زیاد دارد اولاً در فن نقشبندی و شعر باقی میتوان تا در دوران و فریب « ماضی خواند . شاهان و شاعران کهن

زری ابریشمی، بافت یزد، بارف « این غیاث » در داخل گلپای شامعیاسی کار میرالدین پسر غیاث نقشبند موزة و تکویریا و آلیرن

ایران و توران کالای اختران را مالیند . در جایکی و بیروندی و کمانگیری نظیر ندازه و یا انحال کم آزار و بهرین است . حقیر (صادق بیگ) بعد از شکست استرآباد در نزد پادشاهان رسیدم و علاوه بر عمامی بشف هر خانگیستین هم نائل شدم . اگر یک روز مهلت نمیداشتند آرزوی طعام و شراب برایشان گوارا نمیشد همه گونه شمر میگویند و چنان بدیده گوشت که صد بت مسلسل میگویند و نتوانند نمی‌فهمند که بالبدیده گفته است . متعهد و شب زندندار است . »

خبر و مردم

خواجه غیاث بر اثر توجه پادشاه صفوی و بزرگان کشور عزت فراوان یافته و زندگی پر جلال و شکوهی داشت ، چنانکه محمد مقید باقی مینویسد : « اسباب تجمل و فانی از چینی و کتب و امانات و قربات او پدید رسید که حساب او هم از حساب آن بجز اعتراف دارد » و باز مینویسد : « و محتاج خواجه غیاث‌الدین علی همواره مقبول سلاطین و مشوع خوانین نافذ فرمان میبود و در زمان جهانپای خاقان گیتیستان شاه عباس ماضی منظور نظر کیمیا اثر آن حضرت گشته و از سایر مقریان درگاه و مصاحبان بارگاه فلک اشتباه به مزید قرب و منزلت امتیاز یافت و بمجالست مجلس اعلی سرافتخار به اوج میاهات میافراخت . »

خواجه غیاث‌الدین علاوه بر هنر نقاشی و یافتگی در شاعری نیز مست داشته است و در جامع مقیدی مینویسد « پیوسته آیات طرافت آمیز و اشعار مزاج انگیز بر لوح بیان مینگاشت و مطالب خود را نظم نموده بخدمت پادشاه سرافراز عرض مینمود چنانچه در باب طلب مواجب درین رباعی درج نموده :

ای از تو فروغ چشم خون بار مرا
بگشا بنگاهی گسره کار مرا
ای عقدگشای ملک ایران سخن (۱)

اصال بنده مواجب پندار مرا
مشهور است که زریقت مشجری تمام کرده بود که صورت خرسی نقش شده بود ، به خدمت خاقان گیتیستان برده ، ابو قرداش که در کمال شوخی بوده بعد از مشاهده زریقت ، تعریف خرسی را که یافته شده ، میکند . خواجه غیاث در بدیده میرساند :

خواجه در خرس پیش مینیند
هر کسی نقش خویش مینیند
وقتی زریقتی تمام کرده در حاشیه آن این رباعی را که زاده طبع اوست نقش نموده :

ای شاه سپهر قدر خورشید لقا
خواهم ز بقا به قد عمر تو بقا
این تحفه بنزد چون تو بی عیب هست

خواهم که بیوشی ز کرم غیب مرا
شاه در جواب فرمود : « چشم ، میوشیم . »
خواجه غیاث در امضای کارخانه‌ای زری باقی و محصل باقی سلطنتی را اداره کرده علاوه بر نقشبندی خود در بافت پارچه‌ها نیز شرکت میکرد است .

شیوه طراحی و نقشبندی غیاث‌الدین از طرح‌های قرن دهم یعنی دوره اول سلطنت صفویان اقتباس شده است و خود او موجد نوآینتکاریهای یافت پارچه‌های « چندتایی » و « محصل » بوده است . چندتایی پارچه‌ایست که در آن دو یا چند پارچه ساده را چنان درهم میافزیند که گویی هر یک مستقل است اما بطوری باهم جور شده‌اند که طرح گلپوشه را برجسته و روشن

خبر و مردم

زری اطلالی گلپوشه ، با متن منگکی و تصویر لیلی و محزون ، بافت یزد ، بارف « گل غیاث » بطول ۲۴ سانتیتر ، موزة هنر و تاریخ بروکل

۸

رویوی مسدوق، زری کاتبون، اقامت برد، بنا رقم
«غیاث» ج ۱، ج ۱۰۰۰ هجری قمری بطول ۲۳۵ سانتیمتر
بوژه ایران پستان

جلوه مینهند و این طرز پارچه بافی برای یافت و نمایش
دشوارترین و پیچیدهترین طرحها و تصاویر بکار میرود.

خواجه غیاث تا در آستان سنه چهارم در رنگهای سبز و سرخ
و سفید قالیهای ایجاد کرده که در آنها نقشهای ظریف
و بردگانه و جانوران طبیعی بلکه نقش شاهزاده جوانی را
در حال استراحت در باغ نشان داده است. به گواهی آستان
پازمانده، غیاث در ایجاد طرحهای گوناگون و نقل آنها بر روی
پارچه مهارتی بسزا داشته و در این رشته در ایران بی نظیر بوده
و کسی بیای او نرسیده است.

گویا داستان عاشقانه لیلی و مجنون، این استاد را که
در عین حال شاعر و یافته و مطرح بوده سخت مجذوب خود
ساخته بوده است زیرا بر روی پارچه اطمینی که رقم این استاد
را دارد لیلی را در حالیکه در کجاوهای بر روی شتر آژیابانی

میگذرد و مجنون یاقی لاغر در کناری نشسته و با جانوران
الفت گرفته با لطف خامی نشان داده است. گرچه فراوانی
گل و بوتهها در اطراف این طرح مانع از جلوه صورت انسانهاست
و این باغرض اصلی یافته که زینت پارچه بوده است معایرت
دارد، ولی همین طرح و نقش کوچک آنچنان لطف و زیبایی
طبیعی دارد که بارها موضوع اصلی طراحی قرار گرفته است.
مخملهایی که بر روی آنها نقش انسان یافته شده نیز
بهین سبک است و هر چند تنها دو قطعه از این مخملها دارای
رقم غیاث میباشد ولی از روی شیوه کار، همرا میتوان از او
دانست.

امروز بیش از هشت قطعه از بقایای غیاث که دارای
رقم اوست در دست نیست و در آن میان دو پارچه ابریشمی
و دو مخمل دیده میشود.

خواجه غیاث پس از منتهای زندگی در شهر اصفهان
و اداره کارخانههای زری باقی و مخمل باقی شاه عباس بزرگ
به زادبوم خود یزد مراجعت کرده و بقول مؤلف جامع معینی
بجهت سکنی در دار فنا در «باغچه دارالشفای صاحب» عمارت
عالی در غایت تکلف و صفا به اندام رسانید و غزلی که از تالیف
طبیعی بود در کتابه بآب زر مسطور ساخت و . . . در ایام
زندگانی در آنجا ماوی داشت.

خواجه غیاث پس از تسیری شدن روزگار جوانی بقول
صاحب جامع معینی «توفیقات ازلی شامل حال او شده زبان
به اداء «توبوا الی الله» گویا ساخته عن سیم القلب از جمیع
مناهی توبه نموده و چنین پیداست که خواجه در اواخر عمر
خود یزهد و از زواجرالینده و پیروان اشعاری که اندکی بوی
نصوف از آنها استشمام میشود پرداخته است و گویا در این زمان
سن او بین شصت و هفتاد بوده و این معنی را از رباعی زیر که
از اوست میتوان استنباط کرد:

افسوس که رفت حاصل عمر باد
فسریاد ز ایام جوانی فریاد
ای پیر حرف مگر نمی آری پای
سودا به میان شست و هفتاد افتاد

یك رباعی گله آمیز نیز از خواجه غیاث در دست است که
در آن به یزیدی بودن و همن و سخندان خود اشاره کرده است
ولی مضمون و مفهوم آن با آسایش و عزتی که خواجه در زندگانی
داشته معایرت دارد:

بیچاره کسی که شهر یزدش وطن است
بیچاره امی آسکه تشنه دیش فن است
زین هر دو بتر کسی که اهل سخن است
ناچار کسی که هر سه دارد چسوست

خواجه غیاث الدین دیوار زینتونی کرده و از او شن
فرزند بجای ماند که خود او نام آنها را در این قطعه آورده
است:

ای سرو سرور خردمندان
شنو حال ما و فرزندان
من که در یزد، رشک ایرانم
در هنر برگزیده یزدانم
بسر صد هزار گونه عطا
شش در جاده از بود درج خدا
افضل و اکمل و رفیع و معز
که نینم زوالتان هرگز
اسفرت و بوالفضایل خرد
صاف در سیرت و بصورت درد
از کرم ای کریم تقده گنا
صانع بی شریک ارض و سما
هنر را در هنر گرامی کن
در کمالات و فضل نامی کن

بعضی از فرزندان غیاث نیز مانند خود او هنرمند بوده
و بنقشندگی و بافت پارچههای گرانبها روزگار میگذرانیدند.
ولی از آن میان فقط نام و رقم یکی از پسران او یعنی معز الدین
بصورت «معز» و «ابن غیاث» بر روی پارچهها باقی مانده
است.

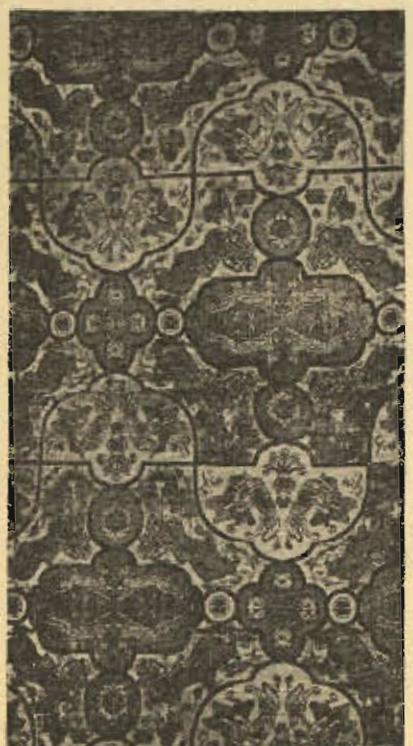
از قرائن و امارات پیداست که بیشتر افسراد خانواده
و فرزندان و نوادهمهای او مردمی هنرمند و منجم بوده اند
از جمله از خویشان نزدیک او خواجه سیف الدین محمد نقشبند
است که مردی سرشناس بوده و به نقشبندی میپرداخته است
و دیگر «زکیاء عم زاده سیف الدین مسزبوره که در یکی از
تذکرها مینویسد «از نوادهمهای خواجه غیاث نقشبند است،
اصل او یزید است اما در اصفهان مینویسد و طبعش در نظم خالی
از لغتی نبود و در نقشبندی هم دیش عظیم داشت در اصفهان
فوت شده».

مؤلف جامع معینی مینویسد «در حین تحریر این مقاله
که دوستین از سنه شانین و الف (۱۰۸۲ هـ - ق) هجریه هجرت
نموده از باری واقوام آن جناب جسمی در بلده خات نشان یزد
در کمال عزت روزگار میگذرانند و اطرف و افضل ایشان
حکمت پناه جالبینوس زمان میرزا محمد مفید و ولد مرحمت
بنام مهینا محمد حکیم است که بسفت زهد و طاعت و حسن
خلق و عبادت آراسته و در مهالجه مرضی و از اهل علل بر ابا آثار
نفس منیحا ظاهر میگرداند».

یزد در آن دوره بر اثر وجود خواجه غیاث الدین نقشبند
و فرزندان و نوادهمهای هنرمند او مرکز مهم نساجی ایران شده،

هنکاری نقاشان و نساجان موجب پیدایش پارچههایی گردیده
بود که در فن بافندگی، شاهکاری بشمار میرود و شهرت یافتگان
و نقشبندان یزد بجائی رسیده بودند که از آنها برای کار در
دستگاههای نساجی هند دعوت بعمل میآمد و از هنر و مهارت
آنها در پیشرفت این صنعت در آن کشور استفاده میشد.

یعنی ذکا،

زری ابریشمی مضامین برلکه سبز و سفید و گلی، بافت برد، با رقم
«غیاث» بطول ۲۳ سانتیمتر، مسدوقه خانم و ۵۰ مور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدانا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَشْكُرَهُ لولا رَحْمَةُ اللَّهِ لَكُنَّا مِنَ الْخاسِرِينَ
 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدانا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَشْكُرَهُ لولا رَحْمَةُ اللَّهِ لَكُنَّا مِنَ الْخاسِرِينَ

ساختمان گنبد حضرت شاهچراغ

تعظیم شعائر اسلامی و ترمیم و تعمیر بناهای معتبره که هوا را
 مورد توجه پادشاهان بزرگ بر زمین ما بوده و دربر تو حمایت
 ایشان هنرمندان نام آور ایرانی در ادوار مختلف اسلامی در این
 طریق سعی بلیغ بنکار برده ، آثاری بدیع پدید آورده اند .
 در اسفند ماه ۳۹ بدببال مسافرت موکب ملوکانه شیراز
 و مشاهده خرابی گنبد بقعه حضرت شاه چراغ اوامر شاهانه
 در مورد ترمیم و تکمیل گنبد مزبور شرف صدور یافت و آقای
 بهادری رئیس هنرستان هنرهای زیبای اسفهان که از هنرمندان
 شایسته هنرهای زیبای کشور است ، مأموریت یافتند تا طرح زیبا
 و مناسبی برای کاشیکاری گنبد آن حضرت تهیه و ارائه نمایند .
 پس از زحمات فراوان طرح مزبور که علاوه بر زیبایی
 و قدرت دارای رنگ آمیزی بسیار بدیعی بوده و علاوه بر
 نقوش اسلیمی و خطاطی برای اولین بار در آن از هنر تذهیب
 (ملاکاری) نیز استفاده گردیده است آماده گردید که از طرف
 ذات ملوکانه مورد تصویب قرار گرفت .
 در پانز سال ۴۰ پس از پایان یافتن زیر کاری گنبد
 طرح فوق مورد عمل قرار گرفت و هم اکنون خوبینخستین
 ساختمان چهار ترک از کاشی های گنبد حضرت شاه چراغ با تمام
 رسیده و نصب گردیده و انشاء الله تا شش ماه دیگر این نیت پاک
 شاهانه با نظارت دقیق هنرهای زیبای کشور بطور کامل جامه
 عمل خواهد پوشید .
 عکس روی جلد طرح کاشی کاری گنبد حضرت شاهچراغ
 را که آقای بهادری هنرمند هنرهای زیبای کشور تهیه کرده اند
 نشان میدهد .

چند مایه است لغت «سرامیک» در ایران و بین طبقات
مختلف مردم شایع و رایج و روز بروز استعمال آن بیشتر
میشود و آنرا بیشتر می‌شنویم.

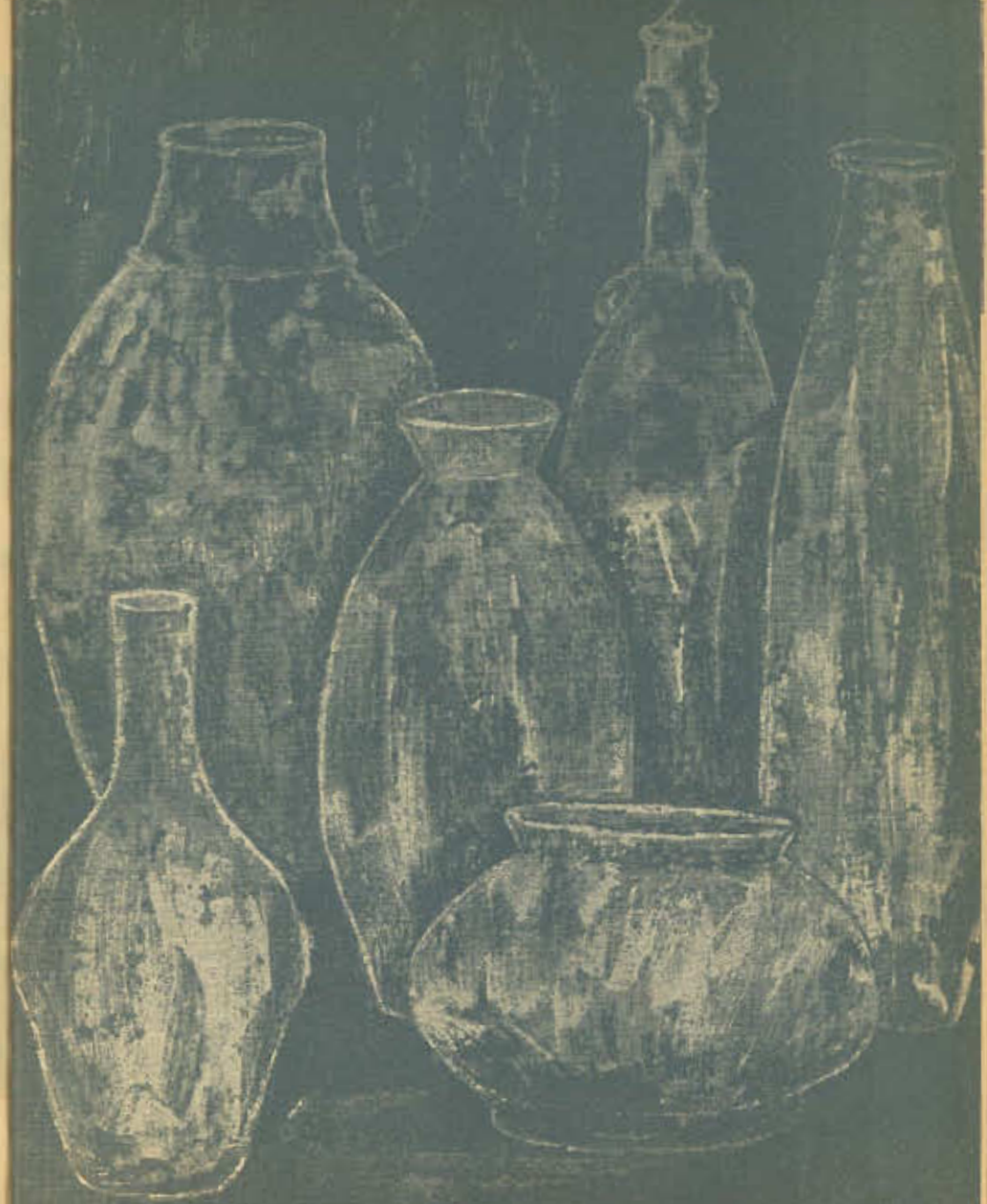
«سرامیک» بمعنی خاصی که فقط یک فن مربوط باشد
در مجامع صاحب صلاحیت دنیا مورد قبول قرار نگرفته است.
در سال ۱۹۲۰ در کشور ما یک شکل بود این لغت برای تمام
لوازم و موادیکه از سیلیکاتها ساخته و حرارت داده میشود
انتخاب گردید ریشه آن از یونانی و بمعنی «پخته شده» میباشد
ولی ریشه قدیمتر آن در زبان سانسکرت معنی «چیزهای
پخته شده» را دارد. بهر تقدیر سرامیک امروز بنام صنایع
اطلاق میگردد که بنحوی از انحاء با مواد اولیه سیلیکاتی ساخته
و سپس در درجات حرارت ممتد پخته و محکم گردیده باشد
و معنی عام دارد. چینی - شیشه - بلور - سفال - آجرهای
سوز و معمولی - کاشی - لوازم بهداشتی - وان و دستشویی -
ظروف فلزی لعابی - لعاب میناسازی و بسیاری دیگر از
صنایع سیلیکات همه جزو فن سرامیک محسوب میگردد.
بطوریکه محاسبه کرده‌اند یک سوم صنایع موجود دنیا را صنایع
سرامیک تشکیل میدهند.

از جمله رشته‌های سرامیک تهیه و پرداخت اشیاء هنری
از خاک و سنگ میباشد که از قدیم بنام کاشی و سفال سازی
در کشور ما رواج کامل داشته است.

فرهنگ سرامیک چیست؟

چگونه ظرف استیلا سرامیک ساخته می‌شود؟

سرامیک چگونه ساخته می‌شود و از آن چه استفاده‌ها می‌گردد؟

کارگاه کوزه‌گری

سابقه تاریخی

اگر از اشیاء سرامیک مسریان قدیم صرف نظر کنیم قدیمیترین ظروف سرامیک در کشور ما کشف گردیده است. این اشیاء که هر یک به تئاسی فوخته است از قوق و ابتکار ایرانیان قدیم و نشان دهنده چگونگی زندگی آنها در تاریخ قدیم ما را روشن مینماید. این اشیاء که تحت لیست ظروف سفالین ماقبل تاریخ در موزه ایران باستان و سایر موزه‌های بزرگ دنیا نگهداری میشوند و بیشتر منقوش است از نظر فرم و چگونگی نقش در کمال استحکام و انجام بوده و سرعشق هنرمندان بسیاری قرار گرفته و میگرد.

هنر سرامیک در دوره هخامنشیان آثار ارزنده‌ای برای ما یادگار گذارده است که با ارزشترین آثار سفالین آن عصر دنیا میباشد. بعد از اسلام تا دوره سلجوقی ظروف مختلف بوسیله هنرمندان ساخته میشد و سپس هنر سفال سازی در تزیین بنا بصورت کاشی و کاشی کاری بکار رفت و پس از حمله مغول ظروف سازی با سفال بیشتر تحت نفوذ هنر سرامیک چین قرار گرفت ولی تزیین ساختمان و کاشی کاری رواج بیشتر یافت. در دوره صفویه ارزنده‌ترین آثار کاشی کاری تزیینی بنا بوجود آمد که در دنیا بی نظیر و شاید هرگز مانند آن ساخته نشود. توجه هنرمندان دوره قاجاریه نیز بیشتر معطوف به تزیین بنا و کاشی کاری و تقلید از دوره صفویه بود که با ابداع رنگهای جدید و ورود خارجی ازیقیل زردهای تند و قرمز رزی مخلوط و ارزش رنگه آمیزی بدیع دوره صفوی را از دست داد. در دوره اعلیحضرت رضا شاه کبیر وقتی لزوم احیای صنایع منتظره احساس شد کارگاه کاشی سازی نیز تأسیس گردید و از شش سال پیش جنبشی برای پیشرفت دادن هنر سرامیک در هنرهای زیبا آغاز شده است که نتایج آن بتدریج بدست میآید.

صاف کاری بدنه کوزه بدست یکی از هنرمندان کارگاه کوزه‌گری

مجموعه‌ای از کوزه‌ها قبل از رنگ بکوره

هنر و مردم

چگونگی تهیه

اشیاء سرامیک غالباً دارای لعاب میباشد بنابراین هر شئی سرامیک از موقت ساخته میشود یکی قسمتی که اسکلت اصلی شئی را تشکیل میدهد و در اصطلاح آن بدنه میگویند و دیگری قسمتی که با اسکلت اصلی شفافیت رنگه و نقش میدهد و لعاب نام دارد.

اول بدنه : خاک رس معمولی را همه دیده‌ایم و میشناسیم وقتی با آب مخلوط و رگن میشود چسبناک میگردد در اصطلاح میگویند خاک رس پلاستیک است یا پلاستیکه خاک رس خوب است. این گل رس را بهر شکلی که میخواهید در آورید و سپس بگذارید خشک شود پس از آنکه مطمئن شدید که خشک شده است و هیچگونه رطوبت نفاذ دارد آن را کوره بگذارید و بتدریج درجه حرارت کوزه را بالا ببرید وقتی پیرا از پنج تا شش ساعت درجه حرارت به ۸۰۰ تا ۱۰۰۰ درجه سانتیگراد رسید کوزه را خاموش کنید و بگذارید بتدریج سرد شود گل شما که قبل از پختن اگر با آب تماس حاصل میکرد و امیرفت و مجدداً بتوده‌ای از گل تبدیل میشد این بار محکم و با دوام و در مقابل آب مقاوم است. پایه و اساس ساختمان بدنه روی بخت خاک میباشد بدینوسیله است برای ساختن هر نوع بدنه نوع خاک قریق میکند و اغلب با یک خاک تنها نمیتوان بدنه مورد نظر را ساخت و لازم است چندین خاک یا بودر سنگهای مخصوص معدنی را

کوزه کاشی‌سازی

باستفاده معین از یک کوره تا پس از پخت بدنه مورد نظر بدست آید.

گاز چسب خاک زیاد است و گاه مواد ناخالص خاک آتزا غیر قابل مصرف مینماید زمانی پس از آنکه طرف مورد نظر ساخته شد در موقع خشک شدن ترک میخورد و یا در کوره هنگام پخت ترک سرداشته و یا میکند و این خوب همه با ترکیب کردن خاکها و سنگها با استفاده از آن در آزمایشگاه بدست میآید بر طرف میگردد. در ساختن گل‌های مختلف اغلب انواع خاک رس انواع کائولین انواع کوارتز و کوارتزیت و انواع فلدسپات و گاهی موادی از قبیل کربنات کلسیم و اکسید زروی و پودر تالک بکار میرود.

وقتی خاکهای مختلف ترکیب شد در آسایشی که بشکل استوانه است و در آن گلوله‌هایی از جنس چینی سخت یا سلیکس وجود دارد با آب برای مدتی میگردد تا کاملاً نرم شود سپس مخلوط گل و آب که سمورت دوق آب یا بنول فرنگیها Slip میباشد در دستگاه بنام آریپانور که دارای پروانه متحرک است ریخته میشود و از آنک ریزی میکنند و آب زیادی آن بوسیله دستگاه فیلتر رس گرفته میشود. قالیهای گل پس از خروج از دستگاه فیلتر رس برای مدتی نزدیک یک ماه در انبارهای گل انبار میگردد تا تخمیر لازم انجام گیرد.

این گل سپس بدست هنرمندان ارزنده و شایسته‌ایکه هر یک در کار خود استاد میباشد روی چرخ کوزه‌گری و یا بادست و بسور مختلف کوزه و گلدان و پایه آباژور و بشقاب و گاه و مجسمه و دمه‌ها فرم دیگر در میآید. هنرمندانی که در این رشته کار میکنند و بتوده گل فرم میدهند و آثار بدیع هنری را بوجود میآورند عبارتند از آقای محمد شهبویی که در فن چرخکاری کمال مهارت را دارد و سایرین دراز در این رشته کار و کوشش نموده است تا امروز میتواند با ارزشترین آثار را

بوجود آورده. آقای محمد فخاری که عمری را در چرخکاری گذرانده است. آقای منجیب طراح که خود میتواند ظروف مختلفی را نیز بسازد و وسیع نقش لازم را روی آن بوجود آورده. خانم شاهین امیرخان و خانم میر پرومند دو بانوی هنرمندی هستند که هم ظروف مختلفی را میسازند و هم آنها نقاشی میکنند.

در چند سال اخیر برای تهیه گل و سایر مراحل تهیه بدنه هنرهای زیبای کشور اقدام به خرید ماشین آلات جدیدی نمودیم که در نوع خود برای اولین بار وارد ایران میشد و بتدریج سایر کارگاهها و مؤسسات نیز با راهنمایی هنرهای زیبا اقدام به تهیه ماشین آلاتی از آن نوع نمودند. چرخهای کوزهگری از صورت ابتدایی خود درآمد و بصورت بهتری ساخته شد. هنرمندان توجه بیشتری به پیشرفت و ترقی هنر خود نمودند و آثار ارزنده و بهتری را بساختند و در حوضه داشتند. بدنه پس از آنکه ساخته شد با دقت کافی خشک میگردد و سپس در کوره فایبرجات حرارت مختلف برای هر نوع مختلف پخته میشود. برای پخت این ظروف کورههای قدیمی در هم ریخته شده و کورههای جدید و روی اصول ساختاری بسا گردید بطوریکه تا حرارتی برابر با ۱۳۰۰ الی ۱۳۵۰ درجه سانتیگراد که در صنعت و هنر سرامیک ایران برپایه بود میتوان بالا رفت. پس از آنکه بدنه پخته شد آماده است تا روی آن لعاب داده شود و یا با لعاب نقاشی گردد.

دوم لعابکاری: لعاب از مخلوط و ترکیب چندین نوع خاک و سنگ از قبیل کائولن و کوارتز و فلاسپات و بعضی مسود

شیمیایی مثل کربنات سدیم و پتاس و اسیدبوریک و در باره‌ای از مواقع بعضی از مواد مخصوص ساخته میشود. لعاب پس از آنکه آماده و پخته شده و برنگهای مختلف ساخته شد بطرق مختلف روی اشیاء ساخته شده داده میشود و یا بوسیله هنرمندان بصورت نقوش طراحی شده روی آن ثابت میگردد اشیاء لعابشده برای پخت مجدد در کوره قرار میگیرد و پس از پخت اشیاء آماده برای استفاده میگردد.

رابطه سرامیک و زندگی

ظروف غذاخوری - سرویسهای چایخوری - سرویس مسافرتی - حمام - مقره‌های برق - جیبی‌های داخل لوازم الکتریکی - آجرینا - مواد نسوز مورد مصرف در صنایع مختلف همه از اشیاء سرامیک است. زندگی ما با این اشیاء مطورست که شاید اصولاً با عدم استفاده از آن امکان زندگی راحت وجود نداشته باشد. علاوه بر آن بشر برای تزیین ساختمان، برای تزیین محل زیست یا کار خود از وسائلی گوناگون استفاده میکند تا باصواب خود آرامش دهد و روح نوازش بخوشند زایشی داشته باشد. در اینجا یکی از بهترین وسائلی است که ظروف و اشیاء سرامیک تشکیل میدهد. پایداری و استحکام و مقاومت لوازم سرامیک در مقابل شرایط سخت جوی و تغییرات درجه حرارت محیط زیست و عدم زنگ زدگی آن و مقاومت در مقابل عوامل مخرب مثل باکتریها و موریانه و غیره عمراً آنرا زیاد مینماید و اگر جز این بود امروز اطلاعاتی از زندگی و تمدنهای درخشانی که در نقاط مختلف دنیا قبل از دوران تاریخ مدون وجود داشته است اطلاع در دست نداشتیم.

اقدامات هنرهای زیبا

هنرهای زیبا در چند سال اخیر با توجه به اهمیت این هنر و اینکه در چند ده سال اخیر اروپاییان نحوه اجاز آفرینی در این فن ترقی کرده‌اند اقدامات لازم را برای احیای این هنر گرفتند. آزمایشگاه کاشی سازی را تأسیس نمود. لوازم قدیمی و بدون استفاده را بواسطه جدید تبدیل کرد و هنرمندان با ارزش این فن را تشویق نمود. در هنرستان تبریز اقدام بتأسیس کارگاه کرد و از وجود هنرمندان ارزشی چون آقای محمدعلی معمارزاده برای این کار استفاده نمود. چندین مسجد را در تهران کاشی کاری کرد که از آن جمله است مسجد امین در خیابان فردوسی و مسجد حاج شیخ محمدحسن در خیابان بوذرجمهری. در آزمایشگاه در تهران یک نمایشگاه در آپادان دائرنمود که در نوع خود بر نظیر بود. در نمایشگاههای بین المللی بروکسل در ۱۹۵۸ و نمایشگاه بین المللی سرامیک در ۱۹۵۹ در بلژیک شرکت نمود.

آثار هنر مندانه ساخته شده را در فروشگاه فردوسی و در غرفه‌های هنرهای زیبا در معرفی تماشا گذارنده و بهتر دوستان و خریداران عرضه داشت.

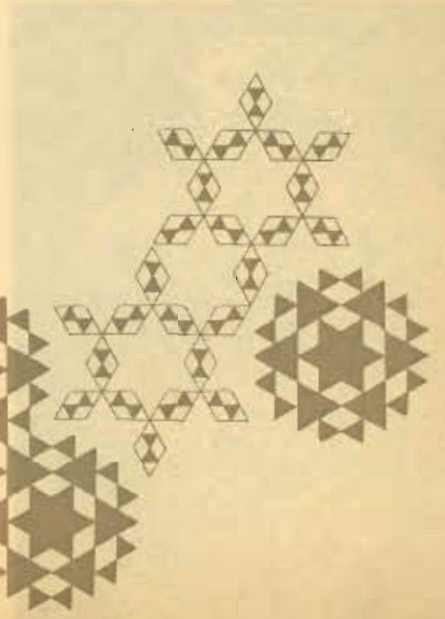
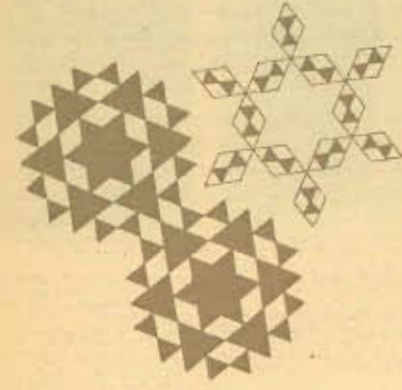
در همین مدت آزمایشگاه کاشی سازی مطالعه کاملی روی انواع مواد اولیه قابل دسترس انجام داد و در حدود سه هزار نوع مختلف رنگ تهیه نمود.

برای اولین بار ظروف مختلف سرامیک به استنور Stoneware و لعاب مریوطه آنرا که در ۱۳۰۰ درجه سانتیگراد پخته میشود ساخت.

امروز هنرهای زیبا و کارگاه کاشی سازی کوشش دارد هر چه بیشتر در دفع نواقص خود بکوشد و راه را برای هنرندانی هنرمندان هر چه بیشتر و بهتر باز دارد.

قسمتی از آزمایشگاه کارگاه کاشی سازی

سیمای هنر مندلیف

یکی از مسائلی که از دیرباز، در شناساندن کشور ما بجهانیان تأثیر بسیاری داشته و نام ایران و ایرانیان را در سراسر گیتی بلند آوازه ساخته است هنرهای ملی ما و آثار ارزنده‌ای است که زائیدهٔ دستهای هنرمند و اندیشه‌های پرانسان هنرمندان ایرانی است. هنرهای ملی ایران که هر کدام بنویهٔ خود دارای ارزش خاصی میباشند عبارتند از:

خاتم‌کاری - منبت‌کاری - قالی‌بافی - زری‌بافی - کاشی‌سازی - میناکاری - ادهب‌کاری - مینیاتورسازی و فنون مختلف دیگری که امروز مورد توجه و استقبال مردم جهان قرار دارد و برای هر یک از آنها اعتبار و اهمیت خاصی قابل مشاهده است. با توجه به اهمیت موضوع، از این‌سوی، کوشش ما نیز بر این پایه خواهد بود که خوانندگان گرامی سبغهٔ « هنر و مردم » را با هنرهای ملی ایران و هنرمندانی که این شاهکارهای هنری را با نیروی ایمان و ذوق و قریحهٔ خود بی‌آفرینند، با تدریج آشنا سازیم.

استاد علی نعمت‌خانی که با هنرمند خاتم‌کار، نخستین چهره‌ای است که ما در این شماره معرفی او می‌سازیم و شما را با او که بحق یکی از هنرمندان چیره‌دست و مبتکر کشور ما بشمار میرود و آثار ارزنده‌اش امروز در موزه‌ها و گالریهای بزرگ دنیا معرفی فوق‌العطف ایرانی است پیش‌تریش آشنا میکنیم. اما پیش از معرفی این هنرمند، بجا است که اگر برای مزید اطلاع خوانندگان شماان دربارهٔ خاتم‌کاری و تاریخچهٔ این هنر ظریف بنظر اخصار درج کنیم:

استاد علی نعمت

بزرگوارترین هنرمند خاتم‌کار و بنیان‌گذار این هنر
در روزگاری که هنر را با کمال نایاب و خیره‌کنندهٔ خود می‌سازد.

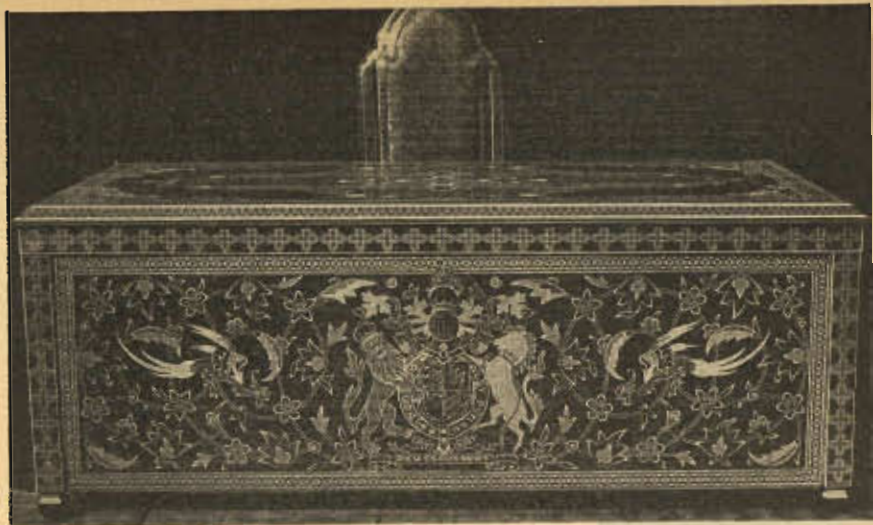

خاتم‌کاری یا عبارتی خاتم‌بندی از هنرهایی است که بصورت امروز، تقریباً از چهارصد یا پانصد سال پیش در ایران رایج بوده و در حقیقت از زمان سلطنت صفویان رو به تکامل نهاده است. خاتم‌کاری در عصر صفویان آنچنان مورد توجه بوده که بعضی از شاهزادگان هنرمند و با ذوق صفوی مانند سلطان ابراهیم میرزای صفوی در این کار استعداد قابل توجهی داشته و ساعات فراغت خود را بکار خاتم‌کاری که در آن زمان به «خاتم‌بندی» مشهور بوده مشغول میکردند و فراق گرفتن این هنر را مایهٔ فخر و مباهات خود میدانستند.

مصالح - مصالح و مواد اولیه‌ای که در ساختن خاتم‌کاری بکار میرود، عبارت است از:

- ۱ - چوب (انواع مختلف) ۲ - استخوان (انواع گوناگون) ۳ - عاج ۴ - فلزات ۵ - سریش (نوعی چسب) ۶ - نیج برک ۷ - رنگ (برای رنگ کردن استخوان‌ها).

در دوران صفویه خاتم‌کاری در شهرهای جنوبی ایران بخصوص در شهرهای شیراز - اصفهان و کرمان راه پیشرفت و ترقی را سرعت ببود و هنرمندان آن دوره آثار بسیار زیبا و قابل توجهی از خود باقی گذارند اما در دوره قاجاریه به علت

سرخاتم هدیه اعلیحضرت همایون شاهنشاه به علیحضرت ملکه انگلستان

عدم توجه اولیای امور به خاتمکاری، مناسفانه این هنر رو با انحطاط و زوال گذارد و هنرمندان خاتمکار بتدریج دلسره شده از کار خود کناره گرفتند و تنها معدودی از خاتمکاران در گوشه و کنار ایران، بطور پراکنده بکوششهای هنری خود ادامه دادند.

خوشبختانه با ظهور سلسله بهاسوی و دوران سلطنت اعلیحضرت قید رضاشاه کبیر، بموازات توجه خاصی که بمسئله مستظرفه مبذول شد، موجبات احیای آنها فراهم گردید. هنر خاتمکاری نیز از حال رکود خارج شد و بار دیگر راه پیشرفت و تکامل را در پیش گرفت و در این دوران بود که آثار درخشان و تحسین انگیزی مانند «تالارخاتم» ساخته شد و باید دانست که سازندگان این آثار بر ارزش، هنرمندان شایسته ای بودند که سالها درگشای و ازوا بر سر میریدند.

نکته ای که ذکر آن در اینجا حتماً لازم است موضوع یکنواختی کار و تقلید از ابتکارات گذشتگان در خاتمکاری بود که همین چند ساله اخیر نیز بقدرت رواج داشت و کاراینگاری و تازمائی گنبدانه نوعی در این هنر پدید آورد عرصه تسکیر دیدن و بهمین جهت یکنوع یکنواختی خسته کننده بر روی این هنر پر ارزش سایه افکنده بود و طبع لازمجوی مردم هنردوست را اقتناع نمیکرد، تا اینکه هنرهای زیبای کشور به بهبود و پیشرفت هنر خاتمکاری توجه خاصی مبذول داشت و مخصوصاً با شاهزاده از وجود هنرمند با ذوق و مبتکر آقاسی علی نعمت استاد

روی سرخاتم هدیه اعلیحضرت همایون شاهنشاه به امپراتور روس-جمهور امریکا

از هنرمندان زیر نظر استاد علی نعمت با کوشش و تلاشی سختگی- ناپذیر، خلق آثار نو و جالبی در زمینه های خاتمکاری مشغول میشدند، آثاری که بدون شک در معرفی هنر ملی ما بجهانیان تأثیر فراوانی دربر دارد. از کارهای بسیار جالب و درخور تقدیری که استاد علی نعمت تاکنون ساخته و اغلب آنها بشخصیت های بزرگ کشورهای مختلف اهداء گردیده است، میتوان آثار زیر را نام برد: ۱- سرویس بسیار زیبای لوازم التحریر که از طرف اعلیحضرت همایون شاهنشاه بر رئیس جمهور ایتالیا اهداء گردید.

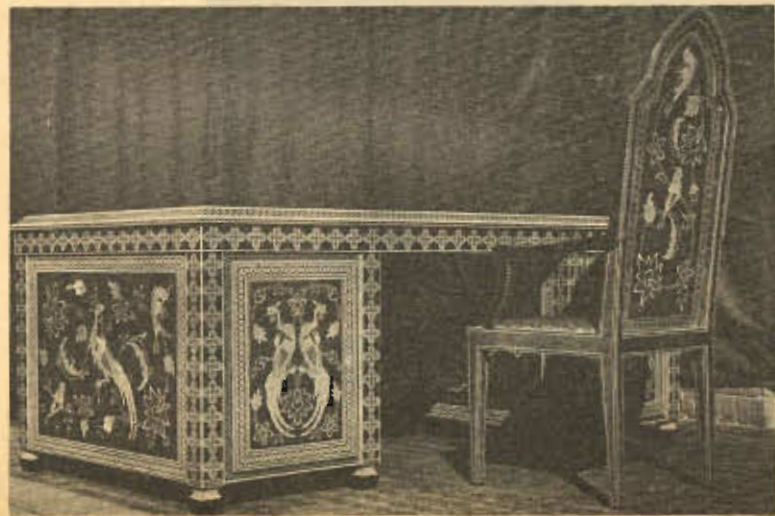
مرحوم محمدحسین منبع خاتم، استاد مشهور و فقیه خاتم سازی بکار مشغول شد و در سال ۱۳۲۸ با پیشنهاد آمرحوم در کارگاه خاتم سازی هنرهای زیبای کشور مشغول کار شد. پس از درگذشت مرحوم منبع خاتم، پاس زحمات و کوششهای قابل تحسینی که علی نعمت در پیشرفت هنر خاتمکاری بعمل آورده بود، از طرف هنرهای زیبای کشور بر پاست کارگاه مزبور منسوب گردید و فعلاً نیز در این سمت بادامه کوششهای هنری اشتغال دارد. امروزه در کارگاه خاتم سازی هنرهای زیبای کشور جمعی

و سرزست کارگاه خاتم سازی، که طرح های نو و اشکال کاملاً تازه و ابتکاری را، جانشین اشکال ساده و یکنواخت گذشته نمود، موجبات اعتلای هنر خاتمکاری را فراهم ساخت.

حال که تا اندازه ای شما را با هنر خاتمکاری و تاریخچه آن آشنا نمودیم، بهتر است سراغ هنرمند خاسته ای برویم که در سالهای اخیر با خلق طرحهای متنوع و فرمهای بر ساقه، شاهکارهایی در خاتمکاری بوجود آورده است که موجب مباحثات و سراقازی جامعه هنری کشور است. این هنرمند پر استعداد و مبتکر، استاد علی نعمت است که فعلاً سرپرستی کارگاه خاتم سازی هنرهای زیبای کشور را عهده دار میباشد. زادگاه علی نعمت شهر هنر خیز شیراز است، او در چهل و چهار سال پیش در این شهر، دیده بجهان هستی گشود، از او ان کودکی به خاتم سازی، علاقه ای واف داشت، اصول مقدماتی هنر خاتمکاری را نزد استاد محمد لطیف گازی، فرا گرفت و زیر نظر این استاد، برآموز و ریزه کاریهای این فن آشنائی یافت و بتدریج در این کار فردی سیر و منجر شد، تا اینکه شخصاً کارگاه، دائر نمود و مدت چهار سال به تنهایی به این کار اشتغال ورزید.

استاد نعمت در سال ۱۳۱۷ به تهران آمد و با سایر هنرمندان خاتم ساز، در ساختن تالار خاتم، همکاری نزدیک و مسیما نه ای بعمل آورده، آنگاه بنظور تکمیل هنر خود، مدتی نیز نزد

بست میر و صدلی خاتم هدیه شاهنشاه ایران به ملکه حضرت ملکه انگلستان

۲- میز خانم بسیار زیبا و نفیسی که در سفر پرزیدنت این‌هاور رئیس جمهور سابق آمریکا بایران، از طرف شاهنشاه ایران، به ایشان اهدا گردید. این میز خانم از شاهکارهای هنر خانسازی بشمار میرود و بهمین جهت در نمایشگاه جهانی بروکسل باطله مدال طلا، بزرگترین مدال نمایشگاه نر نور، نائل گردید. این میز بسیار جالب فعلا در موزه ملی واشنگتن نگاهداری میشود.

۳- میز زیبا و محال خانم بطول ۲۲۰ و بعرض ۱۱۰ سانتیمتر که مجموعاً ۱۱ متر مربع خانم دارد و در هر سانتیمتر مربع تقریباً ۲۵۰ قطعه و در سراسر میز سی میلیون و هشتصد هزار قطعه خانم بکار رفته است در جلوی این میز که بمنظور اهداء به علیاحضرت ملکه انگلستان ساخته شده بود، آرم سلطنت انگلستان نقش شده است. این اثر بسیار زیبا که شمار یکی از آثار برارزش هنر خانمکاری قرار دارد فعلا در کاخ بوکینگهام نگاهداری میشود. لازم بذکر است که طرحها و نقشهای زیبای این میز خانم بوسیله آقای عیسی هادری رئیس هنرستان هنرهای زیبای اصفهان، که از جمله هنرمندان بارز هنر خانم میزوند، تهیه شده بود.

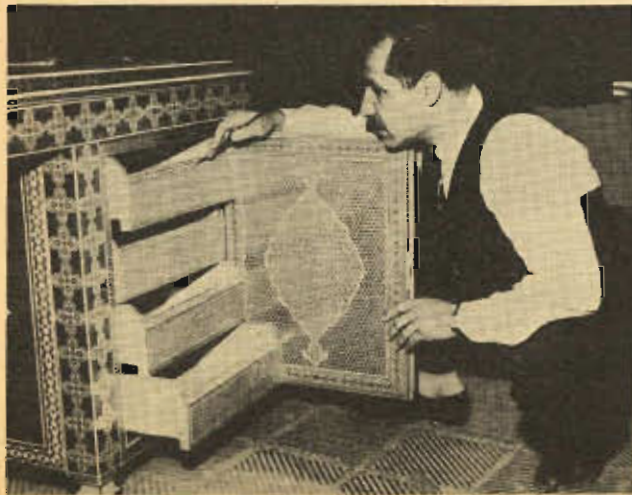
۴- میز خانم با طرح جدید و کاملاً ساده، که فعلا در موزه هنرهای ملی هنرهای زیبای کشور حفظ میشود. این میز ساده خانم نیز از ذوق و ابتکار وی بی‌رایگی سازنده آن که میخواهد کارش خالی از تقلید باشد، حکایت میکند. بیاسی گوشها

و مجاهدات قابل تحسینی که استاد علی نعمت در ساختن آثار برارزش هنبری خود نشان داده و در زمینه کار خانمکاری افتخاراتی برای مردم و میهن خود در کشورهای دیگر کسب نموده، بارها افتخار شرفیابی به پیشگاه مبارک شاهنشاه را بدست آورده و مورد تقدش شیریار هنر پرور ایران قرار گرفته است. یا توجه بهمین نکته است که در چهارم آبانماه سال گذشته استاد نعمت باخذ نشان درجه یک همایون نائل گردید و در نمایشگاه جهانی بروکسل نیز نشان طلا «گواند بری» بزرگترین و ارزندهترین جایزه نمایشگاه را دریافت نمود.

این هنرمند شایسته فعلا با جدیت بیشتر بادامه کوششهای هنری و تهیه طرحهای تازه تر و جالبتر اشتغال دارد و بدون شك در آینده نیز بهتر از گذشته موفق خواهد شد که شاهکارهای در زمینه هنر خانسازی بیافریند و افتخاراتی دیگر بر افتخارات گذشته میهن خود بیفزاید.

استاد علی نعمت درباره علل موفقیت خود، اظهار میدارد که در درجه اول به استعداد و قریحه ذاتی خود متکی هستم و بعد تشویقهای هنرهای زیبای کشور و فراهم ساختن وسایل کار از طرف این مؤسسه عظیم هنری، مرا بادامه کوششهایم ترغیب و دلگرم میسازد.

استاد نعمت بهترین خاطره زندگی خود را تشریح به پیشگاه اعلیحضرت همایونی و امضاء فرمایشات تشویقی آمیز و نیرو بخش معظله میداند

استاد علی نعمت
در کارگاه خانم کاری